

Alkoholkonsumtionen 2021

Preliminära uppgifter

Björn Trolldal

Mars 2022

Sammanfattning

I Monitormätningarna beräknas den totala alkoholkonsumtionen i Sverige genom att summera den registrerade delen av konsumtionen med den oregistrerade delen. I detta PM redovisas uppgifter för 2019, 2020 och 2021 i syfte att beskriva situationen under de båda pandemiåren 2020 och 2021 och för att jämföra med 2019 som var året innan pandemin.

De resultat som presenteras för 2021 är preliminära. Det beror i första hand på att de officiella uppgifterna om restaurang- och folkölsförsäljningen för 2021 inte varit tillgängliga inför publiceringen. Dessa uppgifter har därför skattats. Alla uppgifter i detta PM avser, eller är baserade på, liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. En rapport med definitiva uppgifter publiceras i oktober 2022.

Den totala alkoholkonsumtionen

- Den totala alkoholkonsumtionen ökade något under 2021. Konsumtionen var dock fortfarande lägre än under 2019.
- Den totala alkoholkonsumtionen ökade med 2 % under 2021 jämfört med 2020. Konsumtionen under 2021 var dock 4 % lägre än 2019.
- Under 2021 uppgick den totala konsumtionen till drygt 8,6 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre.

De registrerade delarna av konsumtionen

- Den registrerade delen av konsumtionen fortsatte att öka även under 2021 och låg på en betydligt högre nivå än under 2019.
- Den registrerade delen av konsumtionen steg med 1 % under 2021 jämfört med 2020 och med 6 % i jämförelse med 2019.
- Den registrerade delen uppgick till ungefär 7,5 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre under 2021.
- I ren alkohol per invånare 15 år och äldre ökade Systembolaget sin försäljning med 0,4 % under 2021 jämfört med år 2020 och med 12 % jämfört med 2019.
- Försäljningen på restauranger ökade preliminärt med 10 % under 2021 jämfört med 2020. Jämfört med 2019 var den 28 % lägre.
- Försäljningen av folköl fortsatte att minska något även under 2021.

De oregistrerade delarna av konsumtionen

- Den oregistrerade delen av konsumtionen steg under 2021, men var fortfarande betydligt mindre än under 2019.
- Under 2021 steg den oregistrerade delen av konsumtionen med 6 % jämfört med 2020. Jämfört med 2019 var den 42 % lägre.
- Den oregistrerade delen uppgick till ungefär 1,1 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre under 2021.

- Resandeförsölet sjönk med 8 % under 2021 jämfört med 2020 och med 64 % jämfört med 2019.
- Köp av smugglad alkohol ökade med 8 % under 2021, men minskade med 39 % jämfört med 2019.
- Både hemtillverkning och köp via internet ökade under 2021 både jämfört med 2020 och 2019. (Systembolagets försäljning online ingår inte i delmängden internet.)

De olika delmängdernas andelar av den totala konsumtionen

- Under 2021 stod den registrerade delen för ungefär 88 % av den totala konsumtionen. Det är på ungefär samma nivå som under 2020, men 8 procentenheter högre jämfört med 2019.
- Den oregistrerade delen stod för 12 % av konsumtionen under åren 2020 och 2021, men för 20 % under 2019
- Det skedde inga större förändringar i de olika delmängdernas andelar av totalkonsumtionen under 2021 jämfört med 2020.
- Jämfört med 2019 var dock förändringarna stora speciellt för Systembolaget vars andel ökade med 11 procentenheter och för resandeförsölet som minskade med 7 procentenheter.
- Här redovisas de olika delmängdernas andelar av den totala konsumtionen under 2021.
 - Systembolaget: 75 %
 - Restauranger: 8 %
 - Folkölsförsäljning: 5 %
 - Resandeförsölet: 4 %
 - Köp av smugglad alkohol: 4 %
 - Hemtillverkning: 2 %
 - Köp via internet: 2 %

Förändringar i konsumtionen av olika dryckeskategorier

- Det skedde små förändringar i de olika dryckeskategoriernas andelar av den totala konsumtionen under 2021. Jämfört med 2019 ökade dock andelen vin med 2 procentenheter.
- Under 2021 uppgick andelen vin till 44 % av den totala konsumtionen, följt av starköl med 31 % och spritdrycker med 18 %.
- Folkölets andel uppgick till 5 % och andelen cider till 2 % under 2021.

Bakgrund

Monitormätningarna startade år 2000 och har pågått kontinuerligt sedan dess. CAN fick ansvaret för dessa mätningar år 2013. Ett av syftena med Monitormätningarna är att beräkna den totala alkoholkonsumtionen i Sverige genom att summera den registrerade delen av konsumtionen med den oregistrerade delen.

Den registrerade delen av konsumtionen utgörs av alkohol som säljs inom landet. Det vill säga på Systembolaget, restauranger och i livsmedelsbutiker (folköl). Den här delen kallas för registrerad eftersom försäljningen via dessa kanaler finns statistikförd hos Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier.

Den oregistrerade delen består av alkohol som förs in i landet i samband med resor, hemtillverkning, köp av smugglad alkohol och köp via internet (från andra leverantörer än Systembolaget). Den delen av konsumtionen kartläggs med hjälp av Monitormätningarnas löpande frågeundersökning, som omfattar cirka 18 000 personer per år.

Som ett komplement till de traditionella telefonintervjuerna, erbjuds sedan årsskiftet 2019/2020 respondenter med mobiltelefon en möjlighet att besvara frågorna via ett digitalt formulär i en sms-länk. De som inte besvarar den självadministrerade enkäten blir uppringda som vanligt. Det gäller även de som endast har fast telefon.

Under 2019 genomfördes ett större test med den nya metodiken, parallellt med den dåvarande metodiken. Syftet var att beräkna länkvärden som kan användas för att jämföra svaren med den nya metodiken med svaren från den gamla. I detta PM redovisas jämförbara uppgifter för åren 2019, 2020 och 2021.

Uppgifterna för 2021 är preliminära. Det beror framför allt på att de officiella uppgifterna om restaurang- och folkölsförsäljningen inte varit tillgängliga inför publiceringen. Dessa uppgifter har därför skattats.

Uppgifterna om volymer i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre under 2021 är angivna med en decimal, med undantag för Systembolagets försäljning. De procentuella förändringar som redovisas är dock genomgående baserade på uppgifter med två decimaler. I dryckeskategorin cider ingår även blanddrycker.

I den löpande frågeundersökningen ställs även frågor om respondenternas köp på Systembolaget. Summan av de uppgivna köpen, per dryckeskategori, jämförs med den faktiska försäljningen på Systembolaget. Den procentuella skillnaden mellan de uppgivna köpen och den faktiska försäljningen används som en faktor för att korrigera de olika delmängderna oregistrerad alkohol med, det vill säga resandeförförd alkohol, köp av smugglad alkohol, köp via internet samt hemtillverkning. Denna korrigeringsfaktor är central för att fånga upp korrekta mängder av de oregistrerade delmängderna och har varit en förutsättning för att kunna jämföra uppgivna delmängder före och efter metodförändringen 2019/2020.

I samband med beräkningar av denna korrigeringsfaktor tas det också hänsyn till att de oregistrerade delmängderna i varierande utsträckning är koncentrerade till dem som dricker allra mest, en grupp som är överrepresenterad i undersökningens bortfall. För en mer detaljerad beskrivning av den metodik som används i Monitormätningarna hänvisas till CAN:s rapport 202 (Trolldal & Åström, 2021) och rapport 207 (Nyfjäll & Trolldal, 2022).

Ett av syftena med Monitormätningarna är att beräkna svenskarnas konsumtion på aggregerad, nationell nivå. I den registrerade försäljningen i Sverige ingår dock även icke-svenskars köp i landet. Det gäller dels gränshandel på Systembolaget, i synnerhet den norska, dels utländska turisternas köp för konsumtion i Sverige, både på Systembolaget och på restauranger. Däremot ingår inte svenskars konsumtion i samband med resor utomlands i beräkningarna. Fördjupade analyser av dessa storheter ger vid handen att icke-svenskars köp i Sverige och svenska turisternas konsumtion utomlands i stort sett tar ut varandra. Nettot av dessa storheter blir således i det närmaste noll. Det innebär att den i Monitormätningarna uppmätta nivån på total anskaffning kan användas som ett mått på svenskars totala alkoholkonsumtion (Trolldal & Åström, 2021).

Resultat

Registrerad, oregistrerad och total alkoholkonsumtion

Total konsumtion

Under 2021 ökade den totala alkoholkonsumtionen något. Konsumtionen var dock fortfarande lägre än under 2019. I tabell 1 redovisas den totala konsumtionen i landet, uppdelat på de registrerade och oregistrerade delmängderna under 2019, 2020 och 2021.

Under 2021 uppgick konsumtionen till 8,6 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Det är en ökning med 2 % jämfört med 2020, men en minskning med 4 % jämfört med 2019.

Tabell 1. Den totala alkoholkonsumtionen och de olika delmängder i antal liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, 2019, 2020 och 2021. Förändringarna i procent är beräknade på resultat med två decimaler. Preliminära uppgifter 2021.

Delmängd	2019	2020	2021	Förändringar i procent	
				2019–2021	2020–2021
<u>Totalt</u>	8,98	8,47	8,6	-4 %	+2 %
<u>Registrerat</u>	7,14	7,46	7,5	+6 %	+1 %
Systembolaget	5,82	6,47	6,50	+12 %	+0,4 %
Restauranger	0,90	0,59	0,6	-28 %	+10 %
Folköl	0,42	0,41	0,4	-5 %	-2 %
<u>Oregistrerat</u>	1,84	1,01	1,1	-42 %	+6 %
Resandeförsel	1,04	0,40	0,4	-64 %	-8 %
Köp av smuglat	0,51	0,29	0,3	-39 %	+8 %
Hemtillverkning	0,18	0,15	0,2	+19 %	+28 %
Internet*	0,11	0,17	0,2	+55 %	+4 %

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier. På grund av avrundning är summan av delmängderna inte alltid identisk med totalsumman.

*Systembolagets försäljning online ingår inte i delmängden internet.

Registrerad del

Den registrerade delen av konsumtionen fortsatte att öka även under 2021 och den låg under 2021 på en betydligt högre nivå än under 2019.

Under 2021 uppgick den registrerade delen av konsumtionen till 7,5 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Det är en ökning med 1 % jämfört med 2020 och 6 % mer än under 2019.

Hela ökningen mellan 2019 och 2021 beror dock på den ökade försäljningen på Systembolaget som steg med 0,4 % under 2021 jämfört med 2020. Jämfört med 2019 var ökningen 12 %.

Restaurangernas försäljning ökade preliminärt med 10 % under 2021 jämfört med 2020 men var 28 % lägre under 2021 jämfört med 2019.

Folkölsförsäljningen fortsatte att minska något även under 2021.

Oregistrerad del

Den oregistrerade delen av konsumtionen steg under 2021 jämför med 2020. Den var trots det betydligt lägre under 2021 än under 2019.

Under 2021 uppgick den oregistrerade delen av konsumtionen till 1,1 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Det är en ökning med 6 % jämfört med 2020 men en minskning med 42 % jämfört med 2019.

Resandeförseln sjönk med 8 % under 2021 och med 64 % jämfört med 2019.

Köp av smugglad alkohol ökade med 8 % under 2021, men minskade med 39 % jämfört med 2019.

Däremot ökade både hemtillverkning och köp via internet under 2021 både jämfört med 2020 och 2019. Hemtillverkningen ökade med 28 % under 2021 jämfört med 2020 och med 19 % jämfört med 2019. Motsvarande värden för köp via internet var 4 % respektive 55 %. (Systembolagets försäljning online ingår inte i delmängden internet.)

De olika delmängdernas andelar av totalkonsumtionen

Under 2021 utgjorde den registrerade försäljningen ungefär 88 % av den totala konsumtionen, vilket i stort sett är lika mycket som under 2020. Däremot är det en ökning med 8 procentenheter jämfört med 2019, då denna andel uppgick till 80 %. Under både 2021 och 2020 stod följaktligen den oregistrerade delen för 12 % av totalkonsumtionen.

Det skedde inga större förändringar i de olika delmängdernas andelar av totalkonsumtionen under 2021 jämfört med 2020. Förändringarna uppgick till en procentandel eller mindre. Jämfört med 2019 är dock förändringarna stora, se tabell 2.

Av de registrerade delmängderna var Systembolagets andel störst med preliminärt 75 % av den totala konsumtionen under 2021. Därefter följer försäljning på restauranger med 8 % och folkölsförsäljningen med 5 %.

Av de oregistrerade delmängderna stod resandeförseln för 4 % av den totala konsumtionen under 2021 följt av köp av smugglad alkohol som också stod för 4 %. Både hemtillverkningens och köpen via internet stod för 2 % vardera av totalkonsumtionen.

Tabell 2. De olika delmängdernas andelar i procent av den totala alkoholkonsumtionen, baserat på liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Preliminära uppgifter för 2021. Förändringar i procentenheter.

Delmängd	2019	2020	2021	Förändringar i procentenheter 2019–2021
Systembolaget	64,8 %	76,4 %	75 %	+11
Restauranger	10,0 %	6,9 %	8 %	-2
Folköl	4,7 %	4,8 %	5 %	0
Resandeförsel	11,6 %	4,7 %	4 %	-7
Köp av smugglat	5,7 %	3,4 %	4 %	-2
Hemtillverkning	2,0 %	1,8 %	2 %	0
Internet*	1,2 %	2,0 %	2 %	+1
Summa	100 %	100 %	100 %	

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier. På grund av avrundning är summan av delmängderna inte alltid identisk med totalsumman.

*Systembolagets försäljning online ingår inte i delmängden internet.

Förändringar i konsumtionen av olika dryckeskategorier

Det skedde små förändringar i de olika dryckeskategoriernas andelar av den totala konsumtionen under 2021 jämfört 2020. Jämfört med 2019 ökade dock andelen vin med 2 procentenheter och andelarna starköl och spritdrycker minskade med en procentenhet vardera, se tabell 3.

Under 2021 uppgick andelen vin till 44 % av den totala konsumtionen, följt av starköl med 31 % och spritdrycker med 18 %. Folkölets andel uppgick till 5 % och andelen cider uppgick till 2 %.

Tabell 3. De olika dryckeskategoriernas andelar av den totala alkoholkonsumtionen 2019, 2020 och 2021. Baserat på liter ren alkohol. Förändringar i procentenheter. Preliminära uppgifter för 2021.

Del	2019	2020	2021	Förändringar i procentenheter 2019–2021
Vin	42,3 %	45,1 %	44 %	+2
Starköl	32,5 %	31,1 %	31 %	-1
Spritdrycker	18,6 %	16,9 %	18 %	-1
Folköl	4,7 %	4,8 %	5 %	0
Cider	1,9 %	2,1 %	2 %	0
Summa	100 %	100 %	100 %	

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier. På grund av avrundning är summan av delmängderna inte alltid identisk med totalsumman.

Referenser

Nyfjäll M. & Trolldal B. (2022). Estimating total alcohol consumption in the Monitor survey – an updated technical description of the estimating method. Rapport 207. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Trolldal B. & Åström V. (2021). *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2001–2020*. Rapport 202. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.